

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE
CONSILIUL EUROPEI

CCJE(2022)4

Strasbourg, 2 decembrie 2022

CONSILIUL CONSULTATIV AL JUDECĂTORILOR EUROPENI (CCJE)

Avizul CCJE nr. 25 (2022)

privind libertatea de exprimare a judecătorilor

Cuprins

I.	Introducere	3
II.	Domeniul de aplicare și obiectivul Avizului	3
III.	Prezentare generală a reglementărilor și practicilor la nivel național	4
IV.	Principii generale	6
V.	Limitări ale libertății de exprimare / cazuri controversate	9
1.	Declarații care au legătură cu litigii judiciare	9
2.	Declarații privind dezbaterile publice	11
3.	Declarații privind aspecte de interes pentru sistemul judiciar ca instituție	11
4.	Critici publice la adresa sistemului judiciar / colegilor judecători	12
5.	Mandat politic activ / fost mandat politic	12
VI.	Apărarea independenței judiciare ca o îndatorire legală și/sau etică a judecătorilor, a asociațiilor judecătorilor și a consiliilor judiciare	13
VII.	Datoria etică a judecătorilor de a explica publicului actul de justiție	14
VIII.	Utilizarea rețelelor sociale de către judecători.....	15
1.	Libertatea de exprimare a judecătorilor offline și online	15
2.	Elaborarea de îndrumări pentru utilizarea rețelelor sociale de către judecători	15
a)	Definirea rețelelor sociale	15
b)	Aplicabilitatea regulii generale privind cumpătarea judiciară	16
c)	Adaptarea conduitei judiciare la provocările specifice ale comunicării prin intermediul rețelelor sociale	16
d)	Sugerarea unei utilizări transparente a rețelelor sociale (cu condiția obținerii unei permisiuni).....	17
e)	Sublinierea importanței unor cursuri de formare pentru judecători în ceea ce privește utilizarea rețelelor sociale	17
IX.	Recomandări	18

I. Introducere

1. În conformitate cu mandatul încredințat de Comitetul de Miniștri, Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) a elaborat prezentul Aviz privind libertatea de exprimare a judecătorilor.
2. Avizul a fost realizat pe baza avizelor anterioare ale CCJE, a documentului CCJE Magna Carta a judecătorilor (2010) și a instrumentelor relevante ale Consiliului Europei, în special Carta europeană privind statutul judecătorilor (1998) și Recomandarea Comitetului de Miniștri CM/Rec(2010)12 privind judecătorii: Independență, eficiență și responsabilități, Raportul Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția) privind libertatea de exprimare a judecătorilor (CDLAD(2015)018). De asemenea, acesta ia în considerare Principiile de bază ale ONU privind independența sistemului judiciar, Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară și Raportul Raportorului special al ONU privind independența judecătorilor și avocaților, care tratează și exercitarea libertății de exprimare de către judecători¹. În plus, sunt luate în considerare Orientările neobligatorii ale Oficiului Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate (UNODC) privind utilizarea rețelelor sociale de către judecători și rapoartele Rețelei europene a consiliilor judiciare (en.: ENCJ, ro.: RECJ). În cele din urmă, avizul se bazează pe jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO).
3. Avizul ia în calcul și răspunsurile membrilor CCJE la chestionarul privind libertatea de exprimare a judecătorilor, precum și rezumatul acestor răspunsuri și proiectul preliminar elaborat de expertul desemnat de Consiliul Europei, dna Jannika Jahn.

II. Domeniul de aplicare și obiectivul Avizului

4. Avizul se ocupă de libertatea de exprimare a judecătorilor și analizează principalele aspecte ale exprimării judiciare. Acesta abordează îndatorirea juridică și etică a unui judecător de a se exprima pentru a proteja statul de drept și democrația la nivel național, dar și la nivel european și internațional. Avizul ia în considerare exprimarea judiciară care abordează chestiuni de interes pentru sistemul judiciar, precum și subiecte controversate de interes public, și examinează cumpătarea judiciară care trebuie exercitată. Avizul se referă la exprimarea judiciară atât în interiorul, cât și în afara instanței. Avizul intenționează să ofere judecătorilor îndrumări generale și un cadru extins pentru o discuție continuă cu privire la parametrii de care trebuie să țină seama atunci când își exercită dreptul la libertatea de exprimare. Prezentul Aviz nu urmărește să definească o sferă minimă a libertății de exprimare a judecătorilor.
5. În sensul acestui Aviz, cerința de cumpătare judiciară este, prin urmare, definită ca o datorie de prudență impusă judecătorului fie de către sistemul judiciar însuși, fie de către legiuitor. La nivel de parametri juridici, Avizul are la bază jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO). Referitor la opiniile privind orientările și recomandările etice exprimate în prezentul Aviz, CCJE recurge la propriile constatări. Cumpătarea judiciară în sine include noțiunea de discreție, rezervă sau moderație judiciară.
6. În abordarea libertății de exprimare a unui judecător, Avizul ia în considerare interesele parțial concurente și parțial complementare implicate. Printre acestea se numără dreptul judecătorului la libertatea de exprimare; dreptul publicului de a fi informat cu privire la chestiuni de interes public; dreptul la un proces echitabil, inclusiv la un tribunal imparțial

¹ Raportul Raportorului special al ONU privind independența judecătorilor și avocaților, 29 aprilie 2019, A/HRC/41/48.

și independent; și prezumția de nevinovăție. Avizul abordează și principiile care stau la baza acestor drepturi. Principiul separației puterilor stă la baza libertății de exprimare a judecătorilor, dacă este vorba despre o chestiune de interes public, cum ar fi funcționarea sistemului judiciar. Statul de drept asigură egalitatea tuturor (fie că este vorba de cetățeni, fie de actori ai statului) în fața legii. Eficacitatea sa depinde în parte de încrederea publică în independența și autoritatea sistemului judiciar. Separarea puterilor necesită atât independență judiciară, cât și libertate de exprimare a judecătorilor, ceea ce determină o tensiune între obiectivul de a împiedica judecătoria să se comporte ca politicieni și, totodată, de a sprijini libertatea de exprimare a acestora ca dovadă a independenței judiciare.

7. Avizul se referă, între altele, la judecătoria care vorbesc sau scriu în numele asociațiilor judiciare, al instanțelor sau al consiliului judiciar. Avizul nu se extinde la judecătoria pensionați, deoarece aceștia se bucură de același drept la libertatea de exprimare ca toate celelalte persoane, cu excepția informațiilor confidențiale dobândite în exercitarea funcțiilor lor.
8. În circumstanțele în care publicul nu poate face întotdeauna o distincție clară între un judecător care acționează în calitate privată sau profesională, în aviz se analizează declarațiile făcute de judecători din perspectiva faptului că aceștia dețin o funcție publică.
9. În Aviz nu sunt abordate întrebări referitoare la raționamentul judecătorilor în hotărârile lor, deoarece aceasta privește exercitarea unei îndatoriri judiciare și nu a unui drept individual.
10. În sensul prezentului Aviz, termenul "mass-media" cuprinde presa scrisă, audiovizuală și online, inclusiv serviciile de streaming audio și video².

III. Prezentare generală a reglementărilor și practicilor la nivel național

11. Răspunsurile membrilor CCJE la chestionarul pentru pregătirea prezentului Aviz³ oferă o imagine de ansamblu a stadiului actual al reglementărilor și practicilor din statele membre.
12. Statele membre ale Consiliului Europei garantează judecătorilor dreptul la libertatea de exprimare. Domeniul de aplicare al protecției diferă de la un stat membru la altul. În numeroase state, aceasta se referă la opiniile extrajudiciare exprimate în privat sau în public în legătură cu capacitatea profesională a judecătorilor, precum și la declarațiile extrajudiciare făcute în numele intereselor sistemului judiciar. În unele țări, judecătoria nu pot fi dați în judecată pentru nimic din ceea ce au spus în instanță, cu excepția cazului în care se dovedește existența unui comportament de rea-credință (*mala fides*).
13. Libertatea de exprimare a judecătorilor este limitată în scopul menținerii confidențialității procedurilor, a chestiunilor judiciare interne și a drepturilor procedurale ale părților din cadrul procesului. În toate statele membre, judecătorilor le este interzis să divulge informații confidențiale dobândite în timpul exercitării funcțiilor lor, care sunt relevante pentru procedurile în curs și care ar putea încălca drepturile părților la proces. Aceștia

² CCJE adoptă definiția mass-media, astfel cum este prezentată în Anexa I la Recomandarea CM/Rec(2022)11 a Comitetului de Miniștri privind principiile pentru guvernanta în mass-media și comunicare, punctul 4.

³ A se vedea la <https://www.coe.int/en/web/ccje/opinion-25-on-the-freedom-of-expression-of-judges>.

sunt obligați să respecte secretul profesional în ceea ce privește deliberările lor.

14. În marea majoritate a statelor membre, judecătorii sunt supuși unei obligații legale și/sau etice⁴ de cumpătare, care are ca scop menținerea independenței și imparțialității judiciare și a încrederii publice în aceasta, precum și buna administrare și demnitatea sistemului judiciar. Normele privind opiniile exprimate de judecători variază de la un stat membru la altul.
15. Ca regulă sau practică generală, majoritatea statelor membre interzic sau solicită judecătorilor să se abțină de la a face comentarii cu privire la propriile procese sau la cele pendinte sau în desfășurare ale altor judecători. Unele state membre extind această regulă la cauzele soluționate, inclusiv la cele ale altor judecători. Cu toate acestea, unele fac o excepție pentru discutarea jurisprudenței în cadrul activității academice a judecătorilor, în calitate de profesor de drept sau într-un mediu profesional. În multe state, judecătorii sunt supuși obligației etice sau convenționale de a nu răspunde la criticile publice cu privire la cazurile lor.
16. Măsura în care judecătorii pot participa la dezbateri publice cu privire la chestiuni de interes politic sau social, de drept, legate de sistemul judiciar sau de administrarea justiției și își pot exprima opiniile cu privire la aceste chestiuni în mass-media variază de la un stat membru la altul. Același lucru este valabil și în ceea ce privește dreptul judecătorilor de a avea un mandat politic sau de a participa la demonstrații politice.
17. În unele țări, judecătorilor li se cere, în general, să se abțină de la a se implica în dezbateri politice controversate, inclusiv, printre altele, de la a admonesta public alte organe ale statului într-o manieră ostilă sau de la a interveni în politica de partid prin susținerea sau criticarea anumitor partide sau politicieni. În alte state membre, judecătorii trebuie să se asigure că evită să dea impresia că au o poziție fermă cu privire la o anumită problemă. În câteva state membre li se permite judecătorilor să facă comentarii publice pe marginea propunerilor legislative sau a legislației în general, în special atunci când aceste comentarii sunt făcute de o asociație a judecătorilor. Chiar dacă li se permite, statele membre precizează că judecătorii fac rareori declarații publice pe teme politice.
18. În majoritatea statelor membre, judecătorii pot face comentarii cu privire la chestiuni referitoare la sistemul judiciar, la buna administrare și la independența acestuia sau la separarea puterilor, cu condiția ca critica lor să se bazeze pe fapte și argumente și ca activitatea internă a sistemului judiciar să nu fie dezvăluită. În unele state membre, exprimarea publică în anumite circumstanțe este interpretată ca o îndatorire etică, în special ca răspuns la atacurile politice la adresa sistemului judiciar. În acest scop, judecătorilor instanțelor superioare li se acordă uneori o mai mare libertate de exprimare. Totuși, în unele țări, un astfel de comportament a generat critici publice. Prin urmare, nu este neobișnuit ca judecătorii să fie nevoiți să epuizeze mecanismele interne, în cazul în care acestea sunt disponibile în cadrul sistemului judiciar, înainte de a ieși în public sau să păstreze tăcerea atunci când sistemul judiciar intenționează să emită o opinie instituțională oficială.
19. Comentariile critice publice la adresa colegilor judecători sau a sistemului judiciar constituie o sursă de îngrijorare. Criticarea altor judecători sau a altor actori din sistemul judiciar, cum ar fi procurorul sau avocatul apărării, este considerată ca fiind lipsită de etică sau o încălcare a unei convenții consacrate în unele state membre, în special atunci

⁴ Mai exact, astfel de limitări sunt cuprinse în constituție, dispoziții legale, coduri de conduită, coduri de etică sau convenții judiciare consacrate de-a lungul timpului.

când este exprimată pe un ton lipsit de respect, înjositor și insultător sau dacă transmite o imagine negativă generală a întregului sistem judiciar.

20. În majoritatea statelor membre care au răspuns la chestionar, judecătorii nu trebuie să fie membri ai partidelor politice sau să desfășoare vreo activitate politică, deoarece acest lucru este considerat ca subminând independența sistemului judiciar sau ca afectând negativ încrederea publicului în sistemul judiciar. În unele cazuri, prevederea constituțională sau statutară a incompatibilității se extinde în mod explicit la calitatea de membru în organisme legislative sau executive la nivel european, național sau local. Referitor la ceea ce este considerat incompatibil cu funcția de judecător, unele țări permit judecătorilor să dețină mandate politice dacă pleacă în concediu. Dintre acestea, unele state membre solicită judecătorilor să se supună îndatoririi etice de a păstra reputația sistemului judiciar. Unele țări permit judecătorilor să se angajeze în activități politice în paralel cu funcția de judecător. În această situație, acestea le cer judecătorilor să se asigure că activitatea lor politică nu interferează cu îndeplinirea imparțială a atribuțiilor judiciare. În mai multe țări, judecătorilor li se cere să se supună interdicției de a participa la adunări publice, în special dacă acestea sunt de natură politică.
21. Utilizarea rețelelor sociale este un subiect de interes actual. În mai multe state membre se constată o utilizare din ce în ce mai frecventă a rețelelor sociale de către judecători. Cu toate acestea, puține coduri de conduită oferă îndrumări practice specifice în această privință. În cazul în care o fac, acestea aplică îndatorirea generală de cumpătare judiciară sau fac apel la prudență pentru a se evita o încălcare a independenței, imparțialității sau a încrederii publice în sistemul judiciar.
22. În puține state membre se constată o creștere a restricțiilor legale sau etice asupra libertății de exprimare în justiție. În schimb, în mai multe state membre, îndatorirea de a respecta cumpătarea judiciară a devenit mai laxă, ceea ce a condus la un angajament public sporit al judecătorilor, în special în cadrul rețelelor sociale. În general, multe state membre consideră că este nevoie de o discuție privind etica judiciară, în care determinarea conținutului adecvat și a limitelor libertății de exprimare a judecătorilor reprezintă o sarcină importantă.
23. Au fost relatate unele situații în care judecătorii au fost sancționați disciplinar din cauza unei declarații pe care au făcut-o. De exemplu, declarații făcute în timpul procesului care ridică îndoieli cu privire la imparțialitatea judecătorului, cum ar fi remarcile rasiste, au condus la proceduri disciplinare. Înainte de a impune o măsură disciplinară, autoritatea disciplinară din majoritatea statelor membre ia în considerare natura și gravitatea restricției privind libertatea de exprimare, inclusiv elemente precum poziția specifică a judecătorului, conținutul și modul în care a fost făcută declarația, contextul în care a fost făcută, precum și natura și gravitatea măsurii disciplinare pe care autoritatea intenționează să o aplice. Revocarea unui judecător poate interveni doar în ultimă instanță.

IV. Principii generale

24. Așa cum este consfințit de articolul 10 din CEDO, orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept include libertatea de opinie și libertatea de a primi și de a împărtăși informații și idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere.
25. Libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele esențiale ale unei societăți democratice, una dintre condițiile de bază pentru progresul acesteia și pentru

dezvoltarea fiecărei persoane⁵. Rezultă că excepțiile de la această libertate trebuie tratate cu strictețe, iar necesitatea oricărei restricții trebuie să fie stabilită în mod convingător⁶.

26. CCJE adoptă o viziune largă asupra domeniului de aplicare la nivel individual a dreptului la libertatea de exprimare a judecătorilor ca drept individual⁷. Prin urmare, un judecător se bucură de dreptul la libertatea de exprimare ca orice alt cetățean. Dreptul la liberă exprimare al judecătorilor se extinde la opiniile personale exprimate în legătură cu exercitarea funcției lor și le permite judecătorilor să facă declarații atât în afara instanței, cât și în instanță, atât în public, cât și în privat, precum și să se implice în dezbateri publice și în viața socială în general.
27. Cu toate acestea, natura instituțională și guvernamentală a funcției judiciare conferă un caracter ambivalent libertății de exprimare a unui judecător luat individual. Declarațiile judecătorilor pot avea un impact asupra imaginii publice a sistemului de justiție, deoarece publicul le poate percepe, în general, nu doar ca fiind subiective, ci și ca evaluări obiective și le poate atribui întregii instituții.
28. În funcția lor oficială, judecătorii au un rol proeminent în societate ca garanți ai statului de drept și ai justiției⁸. Esența însăși a funcției de judecător este capacitatea de a privi subiectele litigiilor într-o manieră obiectivă și imparțială. La fel de important este ca judecătorii să fie văzuți ca având această capacitate⁹. Acest lucru se datorează faptului că aceștia au nevoie de încrederea publicului în independența și imparțialitatea lor pentru a-și îndeplini cu succes îndatoririle¹⁰ și în menținerea autorității sistemului judiciar de a soluționa litigiile juridice sau de a stabili vinovăția sau nevinovăția unei persoane în cazul unei acuzații penale¹¹. Prin urmare, judecătorii trebuie să afirme aceste valori prin comportamentul lor¹². Este, așadar, legitim ca statul să impună judecătorilor o datorie de

⁵ A se vedea CEDO *Handyside împotriva Regatului Unit*, 07.12.1976, Cerere nr. 5493/72, § 49.

⁶ A se vedea CEDO *Stoll împotriva Elveției* [MC], 10.12.2007, Cerere nr. 69698/01 § 101, reiterată în *Morice împotriva Franței* [MC], 23.04.2015, Cerere nr. 29369/10, § 124.

⁷ A se vedea CEDO *Baka împotriva Ungariei* [MC], 23.06.2016, Cerere nr. 20261/12; *Wille împotriva Liechtensteinului* [MC], 28.10.1999, Cerere nr. 28396/95, § 62. Potrivit CEDO, simpla îndeplinire a îndatoririlor judiciare, și anume declarațiile făcute în legătură cu sarcinile administrative, nu este acoperită de libertatea de exprimare în temeiul articolului 10 din CEDO, cf. *Harabin împotriva Slovaciei*, 20.11.2012, Cerere nr. 58688/11 § 151.

⁸ A se vedea Magna Carta a CCJE, punctul 1; a se vedea și CEDO *Baka împotriva Ungariei* [MC], 23.06.2016, Cerere nr. 20261/12, § 164.

⁹ A se vedea CEDO *Castillo Algar împotriva Spaniei*, 28.10.1998, Cerere nr. 28194/95, § 45; și faimoasele cuvinte ale președintelui Curții Supreme de Justiție, Lord Hewart: "Justiția nu trebuie doar să fie făcută, ci și să se vadă că este făcută", R. împotriva judecătorilor din Sussex, ex parte McCarthy, (1924) 1 K.B. 256 la 259.

¹⁰ Așa cum a recunoscut și CEDO, a se vedea *Baka împotriva Ungariei* [MC], 23.06.2016, Cerere nr. 20261/12, § 164; *Kudeshkina împotriva Rusiei*, 26.2.2009, Cerere nr. 29492/05, § 86, *Morice împotriva Franței* [MC], 23.04.2015, Cerere nr. 29369/10, § 128-130; *Kyprianou împotriva Ciprului* [MC], 15.12.2005, Cerere nr. 73797/01, § 172.

¹¹ CEDO *Morice împotriva Franței* [MC], 23.04.2015, Cerere nr. 29369/10, § 129; *Di Giovanni împotriva Italiei*, 9.7.2103 [n.t.: 2013], Cerere nr. 51160/06, § 71.

¹² Cf. Recomandări Comitetului de Miniștri CM/Rec(2010)12 privind judecătorii: Independență, eficiență și responsabilități, punctul 21 și punctul 69 din expunerea de motive. A se vedea, de asemenea, Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară, punctele 1.6, 2.2, 2.4, 3.2 și 4.6; Principiile de bază privind independența sistemului judiciar, principiul 8; art. 4.3 din Carta europeană privind statutul judecătorilor; Asociația Internațională a Judecătorilor, Carta universală a judecătorului (1999, actualizată în 2017), art. 4.3, alin. 3-5 și 6-2.

cumpătare care reflectă pe deplin rolul lor în societate¹³.

29. Având în vedere premisele de mai sus, "îndatoririle și responsabilitățile" la care face referire articolul 10(2) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) capătă o semnificație specială în ceea ce privește declarațiile judecătorilor¹⁴. Referitor la restricțiile legale asupra libertății de exprimare a judecătorilor, articolul menționat stipulează că acestea trebuie să fie prevăzute de lege și sunt necesare într-o ordine juridică democratică pentru a servi un scop legitim. Scopurile legitime, astfel cum sunt definite în articol, includ menținerea autorității și imparțialității sistemului judiciar și protecția confidențialității proceselor. În plus, drepturile altora, cum ar fi garantarea prezumției de nevinovăție, servesc drept obiective legitime pentru restricționarea libertății de exprimare. În absența unui scop legitim, o restricționare a dreptului unui judecător la libera exprimare poate apărea ca o măsură nelegitimă de represalii împotriva judecătorului pentru critici nedorite¹⁵. În majoritatea statelor membre, cumpătarea din punct de vedere etic în privința libertății de exprimare a judecătorilor are aceleași scopuri¹⁶.
30. Restricționarea libertății de exprimare necesită motivare. În jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO), o ingerință este considerată necesară într-o societate democratică atunci când aceasta răspunde unei "nevoi sociale urgente" și este "proporțională cu scopul legitim urmărit"¹⁷. Proporționalitatea unei măsuri cere ca aceasta să fie măsura cel mai puțin restrictivă¹⁸.
31. Prin urmare, trebuie găsit un echilibru între dreptul fundamental al unui judecător la libertatea de exprimare și interesul legitim al unei societăți democratice de a păstra încrederea publicului în sistemul judiciar¹⁹. În Principiile de la Bangalore se formulează două considerații fundamentale în această privință. Prima este dacă implicarea judecătorului ar putea submina în mod rezonabil încrederea în imparțialitatea sa. A doua este dacă o astfel de implicare poate expune în mod inutil judecătorul la atacuri politice sau dacă este incompatibilă cu demnitatea funcției judiciare. În ambele cazuri, judecătorul ar trebui să evite o astfel de implicare²⁰. Așadar, problema care se pune este dacă, într-un anumit context social și în ochii unui observator rezonabil și informat,

¹³ A se vedea Raportul Comisiei de la Veneția privind libertatea de exprimare a judecătorilor, CDLAD(2015)018, punctele 80-81; a se vedea CEDO *Baka împotriva Ungariei* [MC], 23.06.2016, Cerere nr. 20261/12, § 162, și pentru marja de apreciere acordată statelor.

¹⁴ Cf. CEDO *Baka împotriva Ungariei* [MC], 23.06.2016, Cerere nr. 20261/12, § 162.

¹⁵ A se vedea CEDO *Miroslava Todorova împotriva Bulgariei*, 19.10.2021, Cerere nr. 40072/13.

¹⁶ Ca și în cazul Principiilor de la Bangalore, unele dintre acestea se referă la demnitatea funcției de judecător în locul autorității sistemului judiciar, punctul 4.6 din Principiile de la Bangalore. În ceea ce privește confidențialitatea, a se vedea punctul 4.10 din Principiile de la Bangalore.

¹⁷ A se vedea, de exemplu, CEDO *Baka împotriva Ungariei* [MC], 23.06.2016, Cerere nr. 20261/12, punctul 158.

¹⁸ A se vedea CEDO *Perinçek împotriva Elveției* [MC], 15.10.2015, Cerere nr. 27510/08, § 273.

¹⁹ A se vedea Avizul CCJE nr. 3 (2002), punctele 27 și următoarele, în special 28 și 33. Echilibrul stabilit de CEDO a făcut, în același timp, obiectul atenției cercetătorilor, a se vedea, printre altele, Anja Seibert-Fohr, *Judges' Freedom of Expression and Their Independence: An Ambivalent Relationship* [Libertatea de exprimare a judecătorilor și independența lor: O relație ambivalentă], 89-110, și, în ceea ce privește utilizarea rețelelor sociale, Jannika Jahn, *Social Media Communication by Judges: Assessing Guidelines and New Challenges for Free Speech and Judicial Duties in the Light of the Convention* [Comunicarea judecătorilor pe rețelele sociale: Evaluarea orientărilor și noile provocări la adresa libertății de exprimare și a îndatoririlor judiciare în lumina Convenției], 137-153, ambele în: *Rule of Law in Europe - Recent Challenges and Judicial Responses* [Domnia legii în Europa - Provocări recente și răspunsuri judiciare], Elósegui/Miron/Motoc (edit.), 2021.

²⁰ Comentariu la Principiile de la Bangalore, punctul 134.

judecătorul s-a implicat într-o activitate care ar putea compromite în mod obiectiv independența sau imparțialitatea sa²¹. Criterii importante care trebuie luate în considerare sunt formularea declarației și circumstanțele, contextul și cadrul general în care a fost făcută o declarație, inclusiv poziția judecătorului în cauză²².

32. Pentru a ajunge la un echilibru rezonabil, gradul în care judecătorii pot și ar trebui să fie implicați în societate necesită o analiză corespunzătoare²³. Trebuie să se țină seama de faptul că declarațiile publice ale unui judecător pot contribui la apărarea statului de drept și a separației puterilor.
33. Măsurile de remediere, cum ar fi recuzarea sau retragerea voluntară a unui judecător, trebuie să fie de preferat unei încălcări preventive generale a libertății de exprimare a judecătorilor, cu scopul de a evita astfel de situații.
34. Definirea conținutului și a regulilor privind libertatea de exprimare, precum și a restricțiilor etice privind exercitarea acestora trebuie făcută de judecătorii înșiși sau de asociațiile judiciare²⁴.
35. Atunci când se evaluează orice ingerință, trebuie să se analizeze și proporționalitatea sancțiunii sau a altei măsuri. Pedepsele nu ar trebui să aibă un "efect descurajator" asupra exercitării libertății de exprimare de către alți judecători, adică nu ar trebui să îi împiedice pe alți judecători să își exercite libertatea de exprimare în privința unor chestiuni referitoare la administrarea justiției și la sistemul judiciar²⁵. Opiniile exprimate în conformitate cu recomandările din prezentul Aviz nu trebuie să facă obiectul unor măsuri disciplinare.

V. Limitări ale libertății de exprimare / cazuri controversate

36. Pentru a-i ajuta pe judecători să găsească un echilibru între dreptul lor la libertatea de exprimare și obiectivul de a menține încrederea publicului în imparțialitatea și independența lor, trebuie oferite îndrumări cu privire la declarațiile care ar putea conduce la recuzarea lor (secțiunile 1 și 2), la declarațiile care ar putea afecta negativ autoritatea și reputația sistemului judiciar (secțiunile 3 și 4) și la exercitarea de mandate politice care ar putea ridica probleme legate de separarea puterilor (secțiunea 5).

1. Declarații care au legătură cu litigii judiciare

37. CCJE subliniază că judecătorii ar trebui să se abțină de la a face orice comentariu care ar putea afecta sau de la care se poate aștepta în mod rezonabil să afecteze dreptul la un proces echitabil al unei persoane sau al unui litigiu aflat în curs de soluționare în

²¹ Avizul CCJE nr. 3 (2002), punctul 28.

²² Cf. CEDO *Baka împotriva Ungariei* [MC], 23.06.2016, Cerere nr. 20261/12, § 166; *Wille împotriva Liechtensteinului* [MC], 28.10.1999, Cerere nr. 28396/95, § 63.

²³ A se vedea Avizul CCJE nr. 3 (2002), punctul 28; Carta europeană privind statutul judecătorilor, punctul 4.3 (comentariu explicativ), prevede că judecătorii nu trebuie să devină niște proscriși sociali sau civici.

²⁴ A se vedea Ghidul privind modul de elaborare și punere în aplicare a codurilor de conduită judiciară, Oficiul Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate, Viena, 2019, pp. 14-16.

²⁵ A se vedea CEDO *Baka împotriva Ungariei* [MC], 23.06.2016, Cerere nr. 20261/12, § 167. Aceasta a fost situația în cauza *Kudeshkina împotriva Rusiei*, 26.2.2009, Cerere nr. 29492/05, în care judecătorul reclamant a fost revocat din funcție după ce a pus la îndoială în mod public independența sistemului judiciar, § 99.

instanță²⁶. Declarațiile făcute de un judecător cu privire la o cauză pendinte, inclusiv tonul și contextul declarației, pot afecta acest drept, după cum a reținut CEDO²⁷. Aceasta a subliniat faptul că, în exercitarea funcției lor de judecată, judecătorii trebuie să exercite o discreție maximă în privința cauzelor de care se ocupă, pentru a-și păstra imaginea de imparțialitate. Judecătorii trebuie să aibă un comportament care să nu lase impresia că au vreo prejudecată personală sau părtinire într-un anumit caz. În cazul în care un judecător lasă să se înțeleagă în mod public că și-a format deja o opinie nefavorabilă cu privire la cazul reclamantului înainte de a lua parte la proces, declarațiile sale justifică în mod obiectiv temerile persoanei acuzate cu privire la imparțialitatea sa²⁸. Rezultă că CCJE susține cerința stabilită în Comentariul privind Principiile de la Bangalore conform căreia un judecător trebuie să manifeste o atitudine detașată, nepărtinitoare, imparțială, deschisă și echilibrată în declarațiile sale publice²⁹, în special dacă există o legătură potențială cu procedurile pendinte sau în curs de desfășurare.

38. Simplul fapt că un subiect sau o problemă poate fi pus în discuție într-un caz viitor nu este suficient pentru a îi împiedica pe judecători să își exercite dreptul la libertatea de exprimare, în special atunci când probabilitatea ca un judecător să fie nevoit să se pronunțe în viitor într-un astfel de caz specific este redusă.
39. Este necesară o vigilență sporită în contextul anchetelor în curs de desfășurare, în special în cadrul anchetelor penale, în vederea garantării prezumției de nevinovăție consacrată la articolul 6 alineatul (2) din CEDO³⁰. În cadrul proceselor penale, judecătorii trebuie să fie deosebit de atenți la modul în care își aleg cuvintele dacă doresc să informeze publicul în legătură cu procesul înainte ca o persoană să fi fost judecată și găsită vinovată de o anumită infracțiune³¹. Pronunțarea asupra vinovăției persoanei acuzate înainte de proces contravine articolului 6 din CEDO³².
40. Comentariile judecătorilor cu privire la cauzele soluționate, altele decât ale lor, nu ridică neapărat o problemă privind imparțialitatea acestora. Comentariile privind jurisprudența sunt direct legate de activitatea lor profesională. În cadrul activităților lor profesionale, judecătorii au dreptul de a face comentarii constructive și respectuoase cu privire la cauzele soluționate.
41. Judecătorii trebuie să dea dovadă de circumspecție în relațiile lor cu mass-media și să se abțină de la orice exploatare personală a oricăror relații cu jurnaliști³³. Publicul nu ar trebui să aibă impresia că judecătorii doresc să influențeze rezultatul unui caz prin intermediul comunicării cu mass-media.

²⁶ A se vedea deja în Avizul CCJE nr. 3 (2002), punctul 40, cf. Principiilor de la Bangalore, punctul 2.4.

²⁷ A se vedea CEDO *Olujić împotriva Croației*, 5.2.2009, Cerere nr. 22330/05, §§ 59 și următoarele; a se vedea *Buscemi împotriva Italiei*, 16.9.1999, Cerere nr. 29569/95, § 68; *Lavents împotriva Letoniei*, 28.11.2002, Cerere nr. 58442/00, § 119.

²⁸ A se vedea CEDO *Lavents împotriva Letoniei*, 28.11.2002, Cerere nr. 58442/00, § 119; *Buscemi împotriva Italiei*, 16.9.1999, Cerere nr. 29569/95, § 68.

²⁹ Comentariu privind Principiile de la Bangalore, punctul 136, a se vedea și punctele 45, 65 și 71; Principiile de la Bangalore, punctele 2.2 și 2.4.

³⁰ A se vedea CEDO *Poyraz împotriva Turciei*, 7.12.2010, Cerere nr. 15966/06, §§ 76-78; *Fatullayev împotriva Azerbaidjanului*, 22.4.2010, Cerere nr. 40984/07, §§ 159-162; *Lavents împotriva Letoniei*, 28.11.2002, Cerere nr. 58442/00, §§ 126-127.

³¹ A se vedea și CEDO *Daktaras împotriva Lituaniei*, 10.10.2000, Cerere nr. 42095/98, § 41; *Butkevicius împotriva Lituaniei*, 26.3.2002, Cerere nr. 48297/99, § 50.

³² A se vedea CEDO *Previti împotriva Italiei* (dec.), 8.12.2009, Cerere nr. 45291/06, § 253.

³³ Avizul CCJE nr. 3 (2002), punctul 40.

42. CCJE este de acord cu Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) că judecătorii trebuie să se abțină de la utilizarea mass-media în ceea ce privește propriile cauze, chiar dacă sunt provocați³⁴. În cazul în care mass-media sau membrii interesați ai publicului critică o decizie, judecătorul trebuie să evite să răspundă la aceste critici adresându-se presei sau răspunzând la întrebările jurnaliștilor³⁵. Un judecător trebuie să răspundă așteptărilor legitime ale cetățenilor prin decizii clar motivate³⁶. Cu toate acestea, atunci când judecătorii sau hotărârile lor fac pe nedrept obiectul unor critici, asociațiile judecătorilor, consiliul judiciar și/sau președintele instanței au datoria instituțională de a clarifica faptele pentru a păstra imaginea unui sistem judiciar autoritar și independent și în dezbaterile publice. În plus și în cazuri excepționale, atunci când un judecător este defăimat sau denigrat, acesta trebuie să aibă dreptul de a se apăra și de a-și proteja integritatea ca orice alt cetățean. Judecătorii trebuie să beneficieze de sprijin instituțional în acest sens.
43. Informațiile confidențiale obținute de un judecător în calitatea sa oficială nu trebuie să fie utilizate sau divulgate de către acesta în niciun scop care nu are legătură cu îndatoririle sale oficiale.
44. În niciun caz judecătorii nu pot fi forțați să explice public motivele pentru hotărârile lor, așa cum au fost pronunțate.

2. Declarații privind dezbaterile publice

45. Principiile democrației, separării puterilor și pluralismului impun ca judecătorii să aibă libertatea de a participa la dezbaterile de interes public³⁷. Cu toate acestea, principiul separării puterilor cere judecătorilor să se abțină de la a acționa ei înșiși ca politicieni atunci când vorbesc în public. Astfel, trebuie găsit un echilibru rezonabil între gradul în care judecătorii pot fi implicați în dezbaterile publice și necesitatea ca aceștia să se bucure de independență și să fie considerați independenți și imparțiali în exercitarea funcțiilor lor³⁸. Conținutul și contextul unei anumite declarații capătă o relevanță deosebită în această privință³⁹.
46. Datorită poziției lor unice într-o democrație bazată pe statul de drept, judecătorii au expertiza și responsabilitatea de a contribui la îmbunătățirea cadrului legislativ, apărării drepturilor fundamentale, sistemului juridic și administrării justiției⁴⁰. Prin urmare, sub rezerva păstrării imparțialității și independenței lor, trebuie să li se permită și chiar să fie încurajați să participe la discuții privind legislația în scopuri informative și educative⁴¹ și să își exprime punctele de vedere și opiniile cu privire la deficiențele în aplicarea legii și la îmbunătățirea legislației, precum și a sistemului juridic.

³⁴ Pentru jurisprudența CEDO, a se vedea *Lavents împotriva Letoniei*, 28.11.2002, Cerere nr. 58442/00, § 118; *Buscemi împotriva Italiei*, 16.9.1999, Cerere nr. 29569/95, § 67

³⁵ Cf. Comentariului privind Principiile de la Bangalore, punctul 74.

³⁶ Cf. Comentariului privind Principiile de la Bangalore, punctul 74.

³⁷ Cf. CEDO *Previti împotriva Italiei* (dec.), 8.12.2009, Cerere nr. 45291/06; cf. Avizului CCJE nr. 18 (2015), punctul 42.

³⁸ Cf. Avizului CCJE nr. 18 (2015), punctul 42; Avizului CCJE nr. 3 (2002), punctul 30 și următoarele, în special 33.

³⁹ A se vedea Raportul Raportorului special al ONU privind independența judecătorilor și avocaților, 29 aprilie 2019, A/HRC/41/48, punctul 42.

⁴⁰ A se vedea Comentariul privind Principiile de la Bangalore, punctul 156.

⁴¹ A se vedea Comentariul privind Principiile de la Bangalore, punctul 139.

47. În toate declarațiile publice privind chestiuni de interes public, judecătorii trebuie să se exprime cu prudență, pe un ton moderat, echilibrat și respectuos. Aceștia trebuie să se abțină de la discriminare, prozelitism politic, filozofic sau religios sau militantism.

3. Declarații privind chestiuni de interes pentru sistemul judiciar ca instituție

48. Judecătorii au dreptul de a face observații referitoare la chestiuni care privesc drepturile fundamentale ale omului, statul de drept, chestiuni legate de numirea sau promovarea judecătorilor și buna funcționare a administrării justiției, inclusiv independența sistemului judiciar și separarea puterilor⁴². În cazul în care chestiunea afectează în mod direct funcționarea instanțelor, judecătorii trebuie, de asemenea, să aibă libertatea de a comenta subiecte controversate din punct de vedere politic, inclusiv propuneri legislative sau politica guvernamentală⁴³. Acest lucru rezultă din faptul că publicul are un interes legitim de a fi informat cu privire la aceste chestiuni, deoarece acestea implică aspecte foarte importante într-o societate democratică⁴⁴. Judecătorii care ocupă funcții de conducere sau cei care dețin o funcție în cadrul asociațiilor judecătorilor sau al consiliului judiciar se află într-o poziție privilegiată pentru a se exprima în numele sistemului judiciar.
49. Judecătorii au dreptul de a face cereri și comentarii cu privire la statutul lor, la condițiile lor de muncă, precum și la toate celelalte chestiuni referitoare la interesele lor profesionale. Asociațiile judecătorilor joacă un rol proeminent în această privință⁴⁵.
50. Judecătorii trebuie să dea dovadă de cumpătare⁴⁶ pentru a nu-și compromite imparțialitatea sau independența. Mai mult, intervențiile publice adresate guvernului cu privire la chestiuni de interes pentru sistemul judiciar nu trebuie să apară ca o acțiune de lobby la adresa guvernului sau ca o indicație a modului în care un judecător ar decide dacă anumite situații ar ajunge în fața instanței. Un judecător de rang înalt trebuie să fie deosebit de precaut în această privință, datorită poziției sale de prim plan.

4. Critici publice la adresa sistemului judiciar / colegilor judecători

51. În ceea ce privește critica sau informarea publică cu privire la chestiuni referitoare la sistemul judiciar, inclusiv comentariile privind colegii judecători, CCJE urmează direcția dată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO), conform căreia cumpătarea se aplică judecătorilor în toate cazurile în care autoritatea și imparțialitatea sistemului judiciar sunt susceptibile de a fi puse sub semnul întrebării⁴⁷. Acest lucru se datorează faptului că este necesar să se protejeze încrederea publicului împotriva atacurilor dăunătoare, mai ales având în vedere faptul că judecătorii care se confruntă cu critici sunt supuși unei obligații de cumpătare care îi împiedică să răspundă⁴⁸.
52. Declarațiile sunt permise dacă nu depășesc simpla critică dintr-o perspectivă strict

⁴² Raportul Raportorului special al ONU privind independența judecătorilor și avocaților, 29 aprilie 2019, A/HRC/41/48, punctul 69; a se vedea, de asemenea, Comentariul privind Principiile de la Bangalore, punctul 138; Avizul CCJE nr. 3 (2002), punctele 33-34.

⁴³ Comentariu privind Principiile de la Bangalore, punctul 138.

⁴⁴ Cf. CEDO *Baka împotriva Ungariei* [MC], 23.06.2016, Cerere nr. 20261/12, § 165.

⁴⁵ Avizul CCJE nr. 23 (2020).

⁴⁶ Comentariu privind Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară, punctul 138.

⁴⁷ Cf. CEDO *Kudeshkina împotriva Rusiei*, 26.2.2009, Cerere nr. 29492/05, § 86; *Di Giovanni împotriva Italiei*, 9.7.2103 [n.t.: 2013], Cerere nr. 51160/06, § 71; *Panioglu împotriva României*, 8.10.2020, Cerere nr. 33794/14, § 114.

⁴⁸ Cf. CEDO *Morice împotriva Franței* [MC], 23.04.2015, Cerere nr. 29369/10, § 128.

profesională, dacă fac parte dintr-o dezbatere privind chestiuni de mare interes public și dacă se bazează pe acuzații întemeiate⁴⁹. Judecătorul trebuie să se călăuzească după principiile moderației și pertinentei chiar și în difuzarea de informații exacte⁵⁰. Atunci când critică alți actori din sistemul judiciar, un judecător trebuie să păstreze o atitudine respectuoasă. Critica nu trebuie să fie motivată de nemulțumiri sau ostilitate personală sau de anticiparea unui câștig personal. În general, judecătorii trebuie să evite să se exprime într-un mod impulsiv, iresponsabil și ofensator.

53. Este important ca sistemul judiciar să asigure o atmosferă care să permită judecătorilor să facă comentarii critice, în special într-un sistem judiciar organizat ierarhic, în care judecătorii sunt dependenți de colegii de rang superior în ceea ce privește contribuția la promovări. Cu toate acestea, judecătorii trebuie să se folosească mai întâi de orice măsuri de remediere existente, înainte de a-și exprima nemulțumirile în public.

5. Mandat politic activ / fost mandat politic

54. Implicarea directă în politica de partid poate ridica îndoieli cu privire la separarea puterilor și la independența sau imparțialitatea unui judecător, motiv pentru care multe state restricționează activitățile politice ale judecătorilor. Cu scopul de a garanta cetățenilor drepturile prevăzute la articolul 6 din CEDO, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) recunoaște ca fiind adecvat ca țările să excludă judecătorii din funcțiile politice⁵¹. În Comentariul privind Principiile de la Bangalore se afirmă că funcțiile judiciare sunt incompatibile cu anumite activități politice, cum ar fi calitatea de membru al unui parlament național sau al unui consiliu local⁵².
55. CCJE se alătură CEDO în constatarea că apartenența anterioară la un partid politic nu este suficientă pentru a pune la îndoială imparțialitatea unui judecător, în special dacă nu există niciun indiciu că apartenența are vreo legătură cu fondul cauzei⁵³.
56. Cu toate acestea, pentru a proteja încrederea publicului în sistemul judiciar, standardele de bază ale conduitei judiciare, cum ar fi păstrarea reputației sistemului judiciar, trebuie să continue să se aplice atunci când un judecător deține un mandat politic⁵⁴. Când judecătorii încalcă standardele de independență și imparțialitate judiciară făcând anumite declarații în timpul activității lor politice, aceștia trebuie să se recuze în cazurile în care chestiunile respective devin relevante. Pentru a-și păstra posibilitatea de a-și relua funcția judiciară după încheierea mandatului politic, este imperativ ca aceștia să evite să facă declarații care să îi facă să pară nepotrivii pentru funcția în cadrul sistemului judiciar.
57. În țările în care judecătorii pot deține un mandat politic (cu fracțiuni de normă) sau pot fi membri ai unui partid politic în paralel cu funcția lor în cadrul sistemului judiciar, aceștia trebuie să dea dovadă de cumpătare pentru a nu-și compromite independența sau

⁴⁹ Cf. CEDO *Baka împotriva Ungariei* [MC], 23.06.2016, Cerere nr. 20261/12, § 171; *Panioglu împotriva României*, 8.10.2020, Cerere nr. 33794/14, § 119; *Kudeshkina împotriva Rusiei*, 26.2.2009, Cerere nr. 29492/05, § 93.

⁵⁰ A se vedea CEDO *Kudeshkina împotriva Rusiei*, 26.2.2009, Cerere nr. 29492/05, § 93.

⁵¹ A se vedea CEDO *Brike împotriva Letoniei*, 29.6.2000, Cerere nr. 47135/99.

⁵² Comentariu privind Principiile de la Bangalore, punctul 135.

⁵³ A se vedea CEDO *Otegi Mondragon și alții împotriva Spaniei* (dec.), 6.11.2018, Cerere nr. 4184/15 (și alții).

⁵⁴ Cf. CEDO *Kudeshkina împotriva Rusiei*, 26.2.2009, Cerere nr. 29492/05, §§ 85 și următoarele; în acest caz, judecătoria a fost suspendată din funcția de judecător pe durata alegerilor în cadrul cărora a candidat.

imparțialitatea⁵⁵. Este imperativ ca aceștia să evite să adopte opinii strict partizane și ferme cu privire la orice probleme sau chestiuni politice care ridică îndoieli rezonabile cu privire la capacitatea lor generală de a se pronunța în mod obiectiv asupra unor astfel de chestiuni.

VI. Apărarea independenței judiciare ca o îndatorire legală și/sau etică a judecătorilor, a asociațiilor judecătorilor și a consiliilor judiciare

58. În conformitate cu Avizele CCJE nr. 3 (2002)⁵⁶ și nr. 18 (2015)⁵⁷, CCJE afirmă că fiecare judecător este răspunzător de promovarea și protejarea independenței judiciare, care funcționează nu numai ca o garanție constituțională pentru judecător, ci impune judecătorilor și o datorie etică și/sau juridică de a o păstra și de a se pronunța în apărarea statului de drept și a independenței judiciare atunci când aceste valori fundamentale sunt amenințate⁵⁸. Aceasta se extinde atât la chestiuni de independență internă, cât și externă.
59. În vederea cooperării europene și internaționale în materie judiciară și a importanței dreptului european și internațional în protejarea independenței judiciare, judecătorii pot aborda amenințările la adresa independenței judiciare atât la nivel național, cât și la nivel internațional.
60. În cazul în care independența judiciară sau capacitatea puterii judecătorești de a-și exercita rolul constituțional sunt amenințate sau atacate, sistemul judiciar trebuie să fie ferm și să își apere poziția fără teamă⁵⁹. Această datorie apare în special atunci când democrația se află într-o stare de funcționare defectuoasă, valorile sale fundamentale se dezintegrează, iar independența judiciară este atacată.
61. Întrucât obligația de a apăra decurge din independența judiciară, aceasta se aplică oricărui judecător⁶⁰. Atunci când un judecător face astfel de declarații nu numai în nume personal, ci și în numele unui consiliu judiciar, al unei asociații judiciare sau al unui alt organism reprezentativ al sistemului judiciar, protecția acordată acelui judecător va fi sporită.⁶¹ Ținând cont de acest lucru și în funcție de problemă și de context, consiliul judiciar⁶², asociațiile judecătorilor⁶³, președinții instanțelor sau alte organisme independente pot fi cel mai bine plasate pentru a aborda aceste probleme, de exemplu probleme constituționale de nivel înalt. De asemenea, judecătorii își pot exprima opiniile

⁵⁵ A se vedea Avizul CCJE nr. 3 (2002), punctele 30, 33; a se vedea, de asemenea, Raportul Raportorului special al ONU privind independența judecătorilor și avocaților, 29 aprilie 2019, A/HRC/41/48, punctul 66.

⁵⁶ Avizul CCJE nr. 3 (2002), punctul 34.

⁵⁷ Avizul CCJE nr. 18 (2015), punctul 41.

⁵⁸ CEDO, *Zurek împotriva Poloniei*, 10.10.2022, Cerere nr. 39650/18, § 222; Raportul Raportorului special al ONU privind independența judecătorilor și avocaților, 29 aprilie 2019, A/HRC/41/48, punctul 102; Adunarea generală a Rețelei Europene a Consiliilor Judiciare (ENCJ) - Declarația de la Sofia 2013, punctul vii; Comentariul privind Principiile de la Bangalore, punctul 140, de asemenea cf. Magna Carta a judecătorilor a CCJE, punctul 3.

⁵⁹ Avizul CCJE nr. 18 (2005), punctul 41.

⁶⁰ CEDO *Zurek împotriva Poloniei*, 10.10.2022, Cerere nr. 39650/18, § 222.

⁶¹ CEDO *Zurek împotriva Poloniei*, 10.10.2022, Cerere nr. 39650/18, § 222.

⁶² Misiunea acestora este de a proteja independența judecătorului la nivel individual și a sistemului judiciar și de a proteja statul de drept, Avizul CCJE nr. 23 (2020), punctul 29; a se vedea, de asemenea, Avizul CCJE nr. 7 (2005), C.13.

⁶³ În general, asociațiile judecătorilor au un rol important în apărarea independenței judiciare în cadrul dezbaterilor publice, a se vedea Avizul CCJE nr. 23 (2020), punctul 17.

în cadrul unei asociații internaționale a judecătorilor.

62. Cu toate acestea, în cazul în care oricare dintre aceste probleme ar apărea în cadrul instanței în care activează judecătorul și dacă imparțialitatea judecătorului ar putea fi pusă la îndoială în mod rezonabil, judecătorul trebuie să se descalifice din orice procedură⁶⁴.

VII. Datoria etică a judecătorilor de a explica publicului actul de justiție

63. Judecătorii trebuie să se străduiască să promoveze și să mențină încrederea publicului în activitatea judiciară prin sporirea nivelului de înțelegere și de transparență și prin contribuția la evitarea denaturărilor publice⁶⁵. CCJE susține poziția adoptată în Principiile de la Bangalore potrivit căreia judecătorii trebuie să urmărească să informeze publicul cu privire la ceea ce înseamnă independența judiciară⁶⁶. Judecătorii trebuie să explice în detaliu activitatea sistemului judiciar, inclusiv propriile îndatoriri și competențe. Aceștia trebuie să aducă lămuriri cu privire la rolul sistemului judiciar și relația acestuia cu celelalte puteri ale statului. În general, aceștia trebuie să ilustreze modul în care valorile sistemului judiciar se aplică în practică⁶⁷.
64. Până în prezent, CCJE s-a concentrat pe rolul educativ al instanțelor și al asociațiilor judecătorilor, deoarece acestea sunt deosebit de bine plasate pentru a-și asuma un astfel de rol⁶⁸. Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a încurajat înființarea de purtători de cuvânt ai instanțelor sau de servicii media și de comunicare sub responsabilitatea instanțelor, a consiliilor judiciare sau a oricărui alt organism independent⁶⁹. Rețeaua Europeană a Consiliilor Judiciare (ENCJ) menționează că judecătorii trebuie să fie reticenți în a apărea în calitate de purtător de cuvânt în mass-media la nivel individual⁷⁰.
65. CCJE consideră că judecătorii cu abilități de comunicare adecvate pot totodată să explice funcționarea și valorile sistemului judiciar⁷¹. În plus față de forurile educaționale⁷², aceștia pot utiliza mass-media, inclusiv rețelele sociale, ca un excelent instrument pentru sensibilizarea și educarea publicului⁷³. În astfel de cazuri, judecătorii trebuie să se pregătească temeinic în cooperare cu judecătorii desemnați să se ocupe de relațiile cu mass-media sau cu responsabilii cu informarea publicului⁷⁴ și să fie atenți să respecte

⁶⁴ A se vedea Comentariul privind Principiile de la Bangalore, punctul 140.

⁶⁵ A se vedea Avizul CCJE nr. 7 (2005), punctele 6-23; a se vedea, de asemenea, Justice Society and the Media [Societatea justiției și mass-media], Raportul ENCJ 2011-2012.

⁶⁶ Comentariul privind Principiile de la Bangalore, punctul 44.

⁶⁷ A se vedea, de asemenea, Raportul ENCJ privind încrederea publică și imaginea justiției (2018-2019), capitolul V, 5.3.

⁶⁸ Avizul CCJE nr. 23 (2020), punctele 44-46; Avizul CCJE nr. 18 (2015), punctul 32; Avizul CCJE nr. 7 (2005), punctele 6-23.

⁶⁹ A se vedea Recomandarea Comitetului de Miniștri CM/Rec(2010)12 privind judecătorii: Independență, eficiență și responsabilități, punctul 19; cf. Ghidului Comisiei Europene pentru Eficiența Justiției (CEPEJ) privind comunicarea cu mass-media și cu publicul pentru instanțe și autorități de urmărire penală, CEPEJ(2018)15, și Avizul CCJE nr. 7 (2005), punctul 33 și următoarele.

⁷⁰ Raportul ENCJ 2011-2012, punctul 6.2.6.

⁷¹ Cf. Raportul ENCJ 2018-2019, capitolul V, 5.3.

⁷² A se vedea Comentariul privind Principiile de la Bangalore, punctele 156-157.

⁷³ Cf. Raportul Raportului special al ONU privind independența judecătorilor și avocaților, 29 aprilie 2019, A/HRC/41/48, punctul 77; Orientările neobligatorii ale UNODC privind utilizarea rețelelor sociale de către judecători, punctele 1, 8; cf. Raportul ENCJ 2018-2019, capitolul II, 2.1.

⁷⁴ A se vedea Raportul ENCJ 2011-2012, punctul 6.2.6.

îndatoririle de cumpătare judiciară, exprimându-se într-o manieră neutră și imparțială⁷⁵.

VIII. Utilizarea rețelelor sociale de către judecători

1. Libertatea de exprimare a judecătorilor offline și online

66. Este general recunoscut faptul că drepturile pe care le au oamenii offline sunt protejate în egală măsură și online, în special libertatea de exprimare. Sub rezerva celor ce urmează, judecătorii pot utiliza rețelele sociale ca orice alt cetățean⁷⁶.

2. Elaborarea de orientări pentru utilizarea rețelelor sociale de către judecători

a) Definirea rețelelor sociale

67. CCJE reține accepțiunea generală a noțiunii de rețea socială ca fiind o formă de comunicare electronică (cum ar fi site-urile web pentru rețele sociale și microblogging) prin care utilizatorii creează comunități online pentru a împărtăși informații, idei, mesaje personale și alte materiale (cum ar fi videoclipuri). Urmând Recomandarea CM/Rec(2022)11 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind principiile de guvernare în domeniul mass-media și al comunicării, Avizul folosește o definiție extinsă a termenului de „mass-media” și descrie platformele sociale ca fiind servicii digitale care conectează participanții pe piețe multilaterale, stabilesc regulile pentru astfel de interacțiuni și utilizează sisteme algoritmice pentru a colecta și analiza date și pentru a-și personaliza serviciile⁷⁷.

b) Aplicabilitatea regulii generale privind cumpătarea judiciară

68. Instrumentele internaționale nu conțin prea multe îndrumări cu privire la modul în care judecătorii ar trebui să își exercite libertatea de exprimare online. Principiul comun, pe care CCJE îl aprobă, este că îndatorirea generală de cumpătare judiciară se aplică⁷⁸. Aceasta înseamnă că judecătorii trebuie să evite să exprime opinii sau să împărtășească informații personale online care au potențialul de a submina independența și imparțialitatea judiciară, dreptul la un proces echitabil sau demnitatea funcției și (încrederea publică în) autoritatea sistemului judiciar. În acest scop, judecătorii trebuie să dea dovadă de circumspecție în utilizarea rețelelor sociale⁷⁹. După cum a afirmat raportorul special al ONU privind independența judecătorilor și avocaților, aplicarea cumpătării judiciare în ceea ce privește comunicările prin intermediul rețelelor sociale nu înseamnă că judecătorii trebuie să se retragă din viața publică afișată pe rețelele

⁷⁵ A se vedea Orientările neobligatorii ale UNODC privind utilizarea rețelelor sociale de către judecători, punctul 1.

⁷⁶ Pentru aplicarea art. 10 din CEDO la comunicarea online, a se vedea CEDO *Delfi AS împotriva Estoniei* [MC], 16.6.2015, Cerere nr. 64569/09, § 110; *Kozan împotriva Turciei*, 1.3.2022, Cerere nr. 16695/19.

⁷⁷ A se vedea anexa la Recomandarea CM/Rec(2022)11 a Comitetului de Miniștri privind principiile de guvernare în domeniul mass-media și al comunicării, punctul 4.

⁷⁸ A se vedea, de asemenea, Orientările neobligatorii ale UNODC privind utilizarea rețelelor sociale de către judecători, punctele 1, 15; Raportul Raportorului special al ONU privind independența judecătorilor și avocaților, 29 aprilie 2019, A/HRC/41/48, punctele 78, 81; a se vedea Recomandarea CM/Rec(2010)12 a Comitetului de Miniștri privind judecătorii: Independență, eficiență și responsabilități, punctul 19.

⁷⁹ Cf. Avizului CCJE nr. 3 (2002), punctul 40, cu privire la relațiile cu presa.

sociale⁸⁰.

69. Sub rezerva unor excepții, comunicarea privată nu trebuie să facă obiectul unor restricții privind libertatea de exprimare. Prin comunicare privată se înțelege cea care are loc în mod bilateral sau într-un grup închis la care accesul trebuie să fie permis de către judecător, inclusiv serviciile de mesagerie între persoane sau grupurile închise de pe platformele sociale.

c) Adaptarea conduitei judiciare la provocările specifice ale comunicării prin intermediul rețelelor sociale

70. Utilizarea rețelelor sociale ridică noi provocări și preocupări etice legate de relevanța materialelor postate și de manifestarea de prejudecăți sau interese. Rețelele au un grad ridicat de accesibilitate și de transmitere, ceea ce implică o examinare mai atentă a materialelor publicate. Rețelele sociale au o capacitate de stocare permanentă, ceea ce sporește riscul de profilare. Acestea conțin elemente de comunicare personală în formă scrisă, ceea ce sporește riscul ca mesajele private să fie publicate fără permisiune, precum și riscul de denaturare a conținutului în comunicarea ulterioară⁸¹. Comunicarea este rapidă și tranșantă, ceea ce poate determina judecătorii să publice mesaje imprudente. Acțiunile, cum ar fi "aprecierile" sau transmiterea informațiilor prezentate de alții, pot părea relativ mărunte și ocazionale, dar acestea se califică drept forme obișnuite de manifestare a opiniei unui judecător⁸². Spre deosebire de mass-media tradițională, rețelele sociale nu dispun de filtre de acces, ceea ce permite judecătorilor să publice orice le vine în minte.
71. Aceste riscuri specifice impun judecătorului să dea dovadă de o prudență deosebită în ceea ce privește comunicarea în cadrul rețelelor sociale⁸³. CCJE constată că împărtășirea de materiale personale prezintă un risc semnificativ în măsura în care poate avea un impact negativ asupra reputației unui judecător sau a întregului sistem judiciar⁸⁴. Rezultă că judecătorii nu trebuie să se implice în schimburi prin intermediul site-urilor de socializare sau al serviciilor de mesagerie cu părțile, cu reprezentanții acestora sau cu publicul larg cu privire la cauzele aflate pe rol sau care ar putea fi supuse spre soluționare⁸⁵. Aceștia trebuie să fie precauți cu privire la riscul de denaturare a declarațiilor, inclusiv în grupuri închise. Ei trebuie să fie atenți la crearea unui "profil" prin comentariile lor care să dea impresia de lipsă de deschidere și obiectivitate în ceea ce privește anumite subiecte. Același lucru este valabil și pentru grupurile de pe platformele de socializare pe care le accesează sau pentru persoanele pe care le urmăresc și pentru comentariile pe care le "apreciază" sau pe care le "retweet-ează", deoarece cu cât acestea sunt mai unilaterale, cu atât mai multe persoane ar putea percepe că acești judecători nu sunt independenți și imparțiali⁸⁶. Atunci când sunt implicați într-o discuție

⁸⁰ Raportul Raportorului special al ONU privind independența judecătorilor și avocaților, 29 aprilie 2019, A/HRC/41/48, punctul 79.

⁸¹ Cf. Raportului Raportorului special al ONU privind independența judecătorilor și avocaților, 29 aprilie 2019, A/HRC/41/48, punctul 81; cf. Raportul 2018-2019 al ENCJ, capitolul II, 2.1.

⁸² Cf. Orientărilor neobligatorii ale UNODC privind utilizarea rețelelor sociale de către judecători, punctul 6.

⁸³ Cf. Raportului Raportorului special al ONU privind independența judecătorilor și avocaților, 29 aprilie 2019, A/HRC/41/48, punctul 81.

⁸⁴ Cf. Raportului ENCJ 2018-2019, capitolul II, 2.1.

⁸⁵ A se vedea, de asemenea, Orientările neobligatorii ale UNODC privind utilizarea rețelelor sociale de către judecători, punctul 17.

⁸⁶ Cf. Orientărilor neobligatorii ale UNODC privind utilizarea rețelelor sociale de către judecători, punctul 18.

despre activitatea lor de judecător, protecția autorității și demnității funcției ar trebui să descurajeze judecătorii de la comentarii care pun la îndoială corectitudinea cu care își îndeplinesc atribuțiile.

72. Judecătorii trebuie să se asigure că respectă autoritatea, integritatea, decența și demnitatea funcției lor judiciare⁸⁷. Aceștia trebuie să fie atenți la faptul că limbajul, ținuta, fotografiile și dezvăluirea altor detalii personale ar putea aduce atingere reputației sistemului judiciar. Acordarea dreptului judecătorilor de a împărtăși detalii private, cum ar fi stilul de viață sau familia, comportă anumite riscuri în această privință. Trebuie să se evalueze dacă o exprimare poate compromite reputația judecătorului sau a sistemului judiciar în funcție de circumstanțele cazului.
73. Judecătorii nu trebuie să interacționeze în cadrul rețelelor sociale într-un mod care poate afecta negativ percepția publică a integrității judiciare, de exemplu, acționând ca influenceri.
74. Judecătorii trebuie să analizeze dacă orice material digital inadecvat anterior numirii lor în magistratură ar putea afecta încrederea publicului în imparțialitatea lor sau submina reputația sistemului judiciar. În caz afirmativ, aceștia trebuie, dacă este posibil, să elimine materialul respectiv, în conformitate cu normele aplicabile din jurisdicția lor⁸⁸.

d) Sugerarea unei utilizări transparente a rețelelor sociale (cu condiția obținerii unei permisiuni)

75. Îndatorirea de cumpătare judiciară este aplicabilă comunicării prin intermediul rețelelor sociale, indiferent dacă judecătorii își dezvăluie sau nu identitatea⁸⁹. Nu există niciun temei pentru a împiedica judecătorii să folosească pseudonime. Cu toate acestea, folosirea pseudonimelor nu îngăduie un comportament neetic. În plus, faptul de a nu menționa funcția judiciară sau de a utiliza un pseudonim nu garantează că numele adevărat sau statutul judiciar nu vor deveni publice. Plasarea unei precizări legale în profilurile lor de socializare, care să indice că orice materiale sau opinii sunt exprimate în nume personal, nu îi scutește pe judecători de a da dovadă de cumpătare.

e) Sublinierea importanței unor cursuri de formare pentru judecători în ceea ce privește utilizarea rețelelor sociale

76. CCJE subliniază importanța unor cursuri de formare a tuturor judecătorilor cu privire la aplicațiile de socializare și la implicațiile etice ale utilizării acestora în scopuri personale și profesionale⁹⁰.
77. Acestea trebuie să îi ajute pe judecători să înțeleagă care este gradul de reticență care le permite să își protejeze securitatea și să își îndeplinească obligațiile de a-și menține

⁸⁷ Cf. Orientărilor neobligatorii ale UNODC privind utilizarea rețelelor sociale de către judecători, punctele 5 și 18.

⁸⁸ Cf. Orientărilor neobligatorii ale UNODC privind utilizarea rețelelor sociale de către judecători, punctul 21.

⁸⁹ A se vedea, de asemenea, Orientările neobligatorii ale UNODC privind utilizarea rețelelor sociale de către judecători, punctul 16. Cu condiția ca acest lucru să nu încalce standardele etice aplicabile sau normele existente care interzic identificarea judecătorului ca membru al sistemului judiciar pe rețelele sociale. A se vedea punctele 12-13.

⁹⁰ A se vedea, de asemenea, Raportul ENCJ 2018-2019, Capitolul II, 2.7; Raportul ENCJ 2011-2012, 6.2.4; Orientărilor neobligatorii ale UNODC privind utilizarea rețelelor sociale de către judecători, punctele 14, 38-40; cf. Avizului CCJE nr. 23 (2020), punctul 18; Magna Carta a CCJE, punctul 18.

independența și imparțialitatea, demnitatea funcției lor și încrederea publicului în sistemul judiciar. Înțelegerea platformelor de socializare care sunt utilizate, a modului în care funcționează diferitele platforme de socializare, a tipului de informații pe care ar putea fi adecvat să le împărtășească pe diferite platforme de socializare și a riscurilor și consecințelor potențiale pe care le-ar putea avea participarea la comunicarea pe astfel de platforme reprezintă un domeniu adecvat pentru formarea judecătorilor. Formarea trebuie să acopere aspecte tehnice (cum ar fi diferitele setări de confidențialitate ale diferitelor platforme sociale), aspecte legate de crearea de profiluri și de protecție a datelor.

78. Sistemul judiciar trebuie să asigure în mod continuu formarea judecătorilor nou numiți și a judecătorilor titulari. Asociațiile judecătorilor pot contribui atât la formarea, cât și la schimbul și împărtășirea cunoștințelor și a celor mai bune practici între judecători.

IX. Recomandări

1. Un judecător se bucură de dreptul la libertatea de exprimare ca orice alt cetățean. Pe lângă dreptul individual al judecătorului, principiile democrației, ale separației puterilor și ale pluralismului impun libertatea judecătorilor de a participa la dezbaterile de interes public, în special în ceea ce privește chestiunile referitoare la sistemul judiciar.
2. În situațiile în care democrația, separația puterilor sau statul de drept sunt amenințate, judecătorii trebuie să fie fermi și au datoria de a se exprima în apărarea independenței judiciare, a ordinii constituționale și a restabilirii democrației, atât la nivel național, cât și internațional. Acest lucru include puncte de vedere și opinii cu privire la chestiuni sensibile din punct de vedere politic și se extinde atât la independența internă, cât și externă a judecătorilor la nivel individual și a sistemului judiciar în general. Judecătorii care se exprimă în numele unui consiliu judiciar, al unei asociații judiciare sau al unui alt organism reprezentativ al sistemului judiciar beneficiază de o latitudine sporită în această privință.
3. În afară de asociațiile judecătorilor, consiliile judiciare sau orice alt organism independent, judecătorii, la nivel individual, au datoria etică de a explica publicului sistemul judiciar, funcționarea sistemului judiciar și valorile acestuia. Prin îmbunătățirea gradului de înțelegere, de transparență și prin contribuția la evitarea denaturărilor publice, judecătorii pot contribui la promovarea și menținerea încrederii publicului în activitatea judiciară.
4. În exercitarea libertății lor de exprimare, judecătorii trebuie să țină seama de responsabilitățile și îndatoririle lor specifice în societate și să dea dovadă de cumpătare în exprimarea punctelor de vedere și a opiniilor lor în orice împrejurare în care, în ochii unui observator rezonabil, declarația lor le-ar putea compromite independența sau imparțialitatea, demnitatea funcției sau ar putea pune în pericol autoritatea sistemului judiciar. În special, aceștia ar trebui să se abțină de la comentarii cu privire la fondul cauzelor pe care le instrumentează. Judecătorii trebuie, de asemenea, să păstreze confidențialitatea procedurilor.
5. Ca principiu general, judecătorii trebuie să evite să se implice în controverse publice. Chiar și în cazurile în care este permisă apartenența lor la un partid politic sau participarea lor la dezbateri publice, este necesar ca judecătorii să se abțină de la orice activitate politică care le-ar putea compromite independența sau imparțialitatea, precum și reputația sistemului judiciar.
6. Judecătorii trebuie să fie conștienți atât de beneficiile, cât și de riscurile comunicării prin

intermediul mass-media. În acest scop, sistemul judiciar trebuie să ofere judecătorilor cursuri de formare care să îi instruiască cu privire la utilizarea mass-media, care pot fi folosite ca un excelent instrument de sensibilizare a publicului. În același timp, judecătorii trebuie să conștientizeze faptul că, atunci când postează pe rețelele sociale, tot ceea ce publică devine permanent, chiar și după ce îl șterg, și poate fi interpretat la discreție sau chiar scos din context. Folosirea de pseudonime nu protejează împotriva [consecințelor] unui comportament online lipsit de etică. Judecătorii trebuie să se abțină de la a posta orice lucru care ar putea compromite încrederea publicului în imparțialitatea lor sau ar putea intra în conflict cu demnitatea funcției lor sau a sistemului judiciar.

7. Normele sau codurile de conduită privind amplexarea libertății de exprimare a judecătorilor și orice limitare a exercitării acesteia trebuie să fie elaborate de judecătorii înșiși sau de asociațiile judiciare ale acestora.